

АНАЛІЗ ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБІТ ЗА НАПРЯМОМ “ПРИБУТОК” ТА “ПОДАТОК НА ПРИБУТОК” В УКРАЇНІ, РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ ТА РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

Проведено аналіз дисертаційних робіт, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь, в назві яких зазначено об'єкт “прибуток” або “податок на прибуток”, та систематизовано результати досліджень за роками та основним проблемами

Постановка проблеми. Ставки податку на прибуток, об'єкт оподаткування і порядок визначення оподаткованого прибутку, порядок обчислення і сплати податку, обов'язки та відповідальність платників податку привертають увагу вчених давно та неодноразово висвітлюються у наукових фахових та періодичних виданнях.

Реформування системи бухгалтерського обліку спричинило суттєві зміни в методиці бухгалтерського обліку прибутку. Водночас, поглиблення податкових відносин в Україні зумовлює підвищення вимог до інформаційного забезпечення процесу оподаткування суб'єктів господарювання. Особливо це стосується методичних засад формування прибутку, визначення якого для цілей оподаткування поставило нові завдання перед бухгалтерським обліком. Як основне джерело розширеного відтворення виробництва прибуток є джерелом доходів бюджету у вигляді податку на прибуток. Наслідком різних цілей податкового та бухгалтерського законодавства є різниця у визначенні активів, зобов'язань, статей доходів і витрат підприємства і, як результат, – відмінність між обліковим та оподаткованим прибутком.

Розвиток механізму справляння податку на прибуток зумовив розробку і впровадження нових підходів до визначення об'єкта прибуткового оподаткування та появу податкового обліку. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення облікового забезпечення оподаткування прибутку підприємств з урахуванням вимог як держави, так і суб'єкта господарювання.

Дані питання неодноразово піднімаються науковцями, але з року в рік залишаються не вирішеними, що породжує актуальність проведення аналізу дисертаційних робіт, в темі яких зазначено ключове слово “прибуток” та “податок на прибуток” та необхідність виявити основні причини невирішення існуючих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання бухгалтерського обліку податку на прибуток неодноразово

обговорювалися на конференціях та висвітлювалися в наукових періодичних виданнях такими авторами: О.С. Білоусової, С.М. Бичкової, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуська, М.Ф. Ван Бреда, М.Я. Дем'яненка, Л.М. Кіндрацької, Я.В. Соколова, Е.С. Хендріксена, П.Я. Хомина, Г.А. Ямборко та ін. Авторами піднімаються переважно проблеми стосовно гармонізації бухгалтерського обліку та податкових розрахунків.

Проте, основна увага в наукових публікаціях приділяється питанням бухгалтерського обліку прибутку як бази оподаткування податком на прибуток. В працях М.Т. Білухи, О.С. Бородкіна, С.Ф. Голова, Н.І. Дорош, Г.Г. Кірейцева, Т.М. Ковальчук, П.Т. Саблука, М.Ф. Огійчука, Н.Л. Правдюк, М.С. Пушкаря, В.К. Савчука, Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченка та ін. піднімаються питання щодо особливостей визначення прибутку в бухгалтерському обліку та податкових розрахунках, особливостей визначення прибутку за Міжнародними стандартами фінансової звітності, особливостям проведення контролю та аудиту за нарахуванням та оподаткуванням прибутку підприємств.

Мета аналізу дисертаційних робіт полягає в систематизації одержаних результатів даних досліджень, визначенні основних проблем бухгалтерського обліку податку на прибуток та прибутку як бази оподаткування, які піднімалися вченими в наукових працях.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для аналізу загального обсягу дисертацій, захищених за напрямом “податок на прибуток” за різними спеціальностями, нами здійснено вибірку дисертацій, в назві яких зустрічається категорія “податок на прибуток”, в національних бібліотеках України, Російської Федерації та Республіки Білорусь. На основі зробленої вибірки виявлено 7 дисертацій, захищених в Україні та 38 – в Російській Федерації (табл. 1). В Республіці Білорусь за напрямом “податок на прибуток” не захищено жодної дисертації.

*Таблиця 1. Кількість дисертацій захищених в Україні та Російській Федерації 1998-2009 рр., за напрямом “податок на прибуток” згрупованих за науковим ступенем**

Роки	Україна			Російська Федерація			Разом
	для здобуття ступеня			для здобуття ступеня			
	к.е.н.	к.е.н.	к.е.н.	к.е.н.	к.е.н.	к.ю.н.	
1998	–	–	–	–	1	–	1
1999	–	–	–	–	–	–	–
2000	–	–	–	–	–	–	–
2001	–	–	–	–	–	–	–
2002	–	–	–	–	–	–	–
2003	–	–	–	1	2	–	5
2004	–	1	–	2	2	6	15
2005	–	1	–	–	–	3	7
2006	–	3	1	–	–	3	7
2007	1	–	–	–	–	5	6
2008	–	–	–	–	–	–	1
2009	–	–	–	–	2	1	3
Разом	1	5	1	3	7	3	45

*узагальнено на основі інформаційної бази національної бібліотеки України, Російської Федерації та Республіки Білорусь [4, 5, 6]

Дані табл. 1 показують, що до 1998 року дисертації за напрямом “податок на прибуток” взагалі не захищалися. В Україні більшість дисертацій захищена за спеціальністю 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит”, а в Російській Федерації – за спеціальністю 08.00.12 “Бухгалтерський облік, статистика” та 12.00.14 “Адміністративне право, фінансове право, інформаційне право”. Отже, можна зробити висновки, що в Україні податок на прибуток розглядається, наприклад, як фінансова категорія, оскільки з бухгалтерського обліку захищено лише 2 дисертації. В Росії ж спостерігається протилежна тенденція та науковцями піднімаються до вирішення такі питання в сфері бухгалтерського обліку:

- основні методи розрахунку податку на прибуток;
- бухгалтерське забезпечення розрахунку податку на прибуток;
- методика обліку податку на прибуток;
- контроль розрахунків за податком на прибуток;
- організація обліку розрахунків з податку на прибуток.

Розглянемо більш детально дисертації, захищені з бухгалтерського обліку в Україні за напрямом “податок на прибуток” (табл. 2).

Таблиця 2. Тематика дисертацій за напрямом “податок на прибуток”, захищених в Україні за спеціальністю 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” (08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”)

Рік	Вчений	Науковий ступінь	Тема дисертації
2006	Мельничук Оксана Василівна	К.е.н.	Облік оподаткування прибутку переробних підприємств
2007	Воскобійник Юлія Сергіївна	К.е.н.	Облікове забезпечення оподаткування прибутку підприємств

Мета дисертаційного дослідження О.В. Мельничук полягала в теоретичному і методичному обґрунтуванні та розробці пропозицій і рекомендацій щодо визначення, обліку фінансових результатів і прибутку для цілей оподаткування та поліпшення облікового процесу на переробних підприємствах [2, с. 1], а Ю.С. Воскобійник – узагальнення методологічних засад обліку фінансових

результатів для фіскальних цілей та на цій основі розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення облікового забезпечення оподаткування прибутку підприємств [1, с. 1]. Необхідно відмітити, що об’єктами зазначених дисертаційних робіт безпосередньо не виступав податок на прибуток (рис. 1).

Рис. 1. Об’єкт та предмет дослідження дисертацій, захищених в Україні за напрямом “податок на прибуток”

Як бачимо, об’єкт дослідження в обох дисертаційних роботах є ідентичним, а предмети дещо відрізняються: у Ю.С. Воскобійник предметом виступають підходи до формування облікового забезпечення оподаткування прибутку [1, с. 2], а у О.В. Мельничук – сам процес формування прибутку, який підлягає оподаткуванню [2, с. 2].

Вважаємо, що в обох дисертаційних роботах, об’єкт дослідження встановлений не правильно, оскільки в роботах досліджувався облік оподаткування прибутку підприємства, то об’єктом повинен виступати процес організації бухгалтерського обліку оподаткування прибутку та методика визначення прибутку до оподаткування.

Враховуючи наведені мету, об’єкти та предмети досліджень, відзначимо основні результати, одержані науковцями при написанні дисертаційних робіт:

1. Теоретичного характеру:

- удосконалено фінансову та податкову звітність шляхом внесення змін в структуру окремих показників з урахуванням уточненого порядку формування прибутку (2006 р.);
- розроблено структуру Декларації з податку на прибуток (2007 р.).

2. Організаційного характеру:

- обґрунтовано доцільність запровадження облікового регістру постійних і тимчасових різниць (2006 р.);
- розроблено порядок формування облікової політики щодо податкового обліку (2007 р.).

3. Методичного характеру:

- запропоновано методику визначення оподаткованого прибутку в системі рахунків бухгалтерського обліку (2006 р.);
- розроблено методику формування бази податку на прибуток, шляхом узагальнення інформації щодо доходів, витрат та прибутку на рахунках податкового обліку (2007 р.);
- розроблено методику здійснення контролю за правильністю визначення об’єкта оподаткування (2007 р.);

Результати від проведених досліджень є досить різними та доповнюють один одного, проте, незважаючи на те, що дисертації захищені в різні роки, і Ю.С. Воскобійник, і О.В. Мельничук пропонують методику визначення прибутку до оподаткування та пропонують внести зміни до податкової звітності. Так, зокрема

О.В. Мельничук запропоновано методику визначення фінансового результату до оподаткування шляхом гармонізації бухгалтерського та податкового обліку, а в Декларації з податку на прибуток запропоновано формувати показники на основі Плану рахунків бухгалтерського обліку [2, с. 11]. Воскобійник Ю.С. запропонувала, в частині методики визначення прибутку до оподаткування, відмовитися від правила першої події в податкових розрахунках для уникнення податкових різниць та запропоновано нову форму Декларації з податку на прибуток [1, с. 7].

Отже, можемо зробити висновок, що серед науковців практично відсутні дослідження щодо відображення податку на прибуток в бухгалтерському обліку. Відомо, що базою оподаткування податком на прибуток підприємств виступає прибуток, тому вважаємо за доцільне розглянути стан проведених досліджень за напрямом “прибуток (фінансові результати)”, для чого нами, як в попередньому випадку, зроблено вибірку за даним напрямом в національних бібліотеках України, Російській Федерації та Республіці Білорусь. В результаті здійсненої вибірки виявлено 51 дисертацію, захищену в Україні, 129 – в Російській Федерації та 20 – в Республіці Білорусь (табл. 3). Крім того, встановлено одну дисертацію, захищену в 1961 році в Республіці Білорусь (м. Мінськ) Л.А. Ковальовим на тему “Прибыль промышленного предприятия, ее распределение и использование: (на примере предприятий СНХ БССР)”, в якій не зазначено шифру спеціальності, та одну дисертацію І.В.Постольної на тему “Прибыль и валовой доход хозрасчетного предприятия”, в якій не зазначено місця та року її захисту.

В Україні найбільша кількість дисертацій за напрямом “прибуток” захищена за спеціальністю 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” та 08.06.01 “Економіка підприємства і організація виробництва”. Крім того, в Україні в 2005 році захищено кандидатську дисертацію за спеціальністю 05.13.06 “Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології” для отримання ступеня кандидат технічних наук Д.Л. Орловським на тему: “Моделі, методи та інформаційні технології ситуаційного управління прибутком підприємства”. Орловський Д.Л. розробив моделі управління прибутком та алгоритми виявлення проблемних ситуацій з результатами діяльності підприємства [3, с. 5].

Таблиця 3. Кількість дисертацій захищених в Україні, Росії та Білорусії за 1969-2009 рр., за напрямом "прибуток (фінансові результати)", згрупованих за науковим ступенем*

Науковий ступінь	Шифр спеціальної сті	Україна				Російська Федерація				Республіка Білорусь			
		70-ті рр. XX ст.	80-ті рр. XX ст.	90-ті рр. XX ст.	2000-ні рр.	70-ті рр. XX ст.	80-ті рр. XX ст.	90-ті рр. XX ст.	2000-ні рр.	70-ті рр. XX ст.	80-ті рр. XX ст.	90-ті рр. XX ст.	2000-ні рр.
К.е.н.	08.07.02	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.00.08	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.07.05	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.00.21	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.06.04	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.06.01	-	-	1	9	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.00.04	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.00.09	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.04.01	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	08.00.01	1	3	3	-	11	4	4	12	1	1	-	1
	08.00.05	1	1	-	-	2	1	3	31	2	-	-	2
	08.00.10	1	-	-	4	10	8	2	15	1	4	1	-
	08.00.12	-	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-	-
	08.00.13	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	08.00.29	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
590	-	-	-	-	9	-	-	-	1	-	-	-	
08.00.06	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
05.13.10	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
08.00.24	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
К.т.н.	05.13.06	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
К.ю.н.	12.00.03	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Д.е.н.	08.00.05	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
	08.00.10	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	
	08.00.15	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
	08.00.01	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	

*узагальнено на основі інформаційної бази національної бібліотеки України, Російської Федерації та Республіки Білорусь [4, 5, 6]

В Російській Федерації більшість дисертацій захищена за трьома спеціальностями: 08.00.01 "Економічна теорія", 08.00.05 "Економіка та управління народним господарством" та 08.00.10 "Фінанси, грошовий обіг та кредит". З бухгалтерського обліку захищено 9 дисертацій.

Слід відмітити, що за напрямом "прибуток" в Російській Федерації та Республіці Білорусь захищені докторські дисертації такими російськими вченими: Уманським М.М. (1972 р.), Дворжаком І. (1974 р.), Базаровою Г.В. (1974 р.), Леонтьєвим В.Є. (1994 р.), Тажибовим Т.Г. (2003 р.), Заводчиковим Н.Д. (2007 р.); в Республіці Білорусь – Мухінін С.А. (1988 р.), Павловичем М.П. (1975 р.).

Проаналізувавши наведені вище дисертації, можна сказати, що тлумачення змісту прибутку постійно змінювалося. Розглянемо основні напрями дослідження вчених за періодами:

– 60-ті рр. XX ст. – правильність формування, розподілу та використання прибутку промисловими підприємствами;

– 70-ті рр. XX ст. – прибуток як стимул праці колективів в підприємстві; правильність розподілу прибутку; прибуток як складова оптової ціни торговельних підприємств; прибуток в господарських відносинах підприємств; прибуток як фінансовий важіль управління процесом виробництва підприємства; прибуток як основа підвищення ефективності виробництва;

– 80-ті рр. XX ст. – правильність формування, розподілу та використання прибутку; роль прибутку в системі народного господарства; сутність прибутку при переході до ринкових відносин; прибуток державних підприємств; доданий прибуток в діяльності промислових підприємств;

– 90-ті рр. XX ст. – сутність торговельного прибутку; особливості визначення прибутку та валових доходів підприємства; прибуток, одержаний від торговельних відносин між державними підприємствами; правильність розподілу та використання прибутку; прибуток в умовах монополістичної конкуренції; роль підприємницького прибутку;

– 2000-ні рр. – правове регулювання формування, розподілу та використання прибутку; особливості формування прибутку та рентабельність роздрібних торговельних підприємств; прибуток як стимул діяльності підприємств; прибуток як важіль фінансових відносин; прибуток комерційних банків; вплив податкової політики на прибуток підприємств; прибуток як об'єкт оподаткування податком на прибуток; особливості розрахунку прибутку в бухгалтерському обліку та податкових розрахунках.

Отже, як прослідкувати тенденції зміни наукових досліджень за напрямом "прибуток", можна зробити висновки, що підходи науковців до нього змінювалися в залежності від зміни економічних відносин. Так, в 60-70 рр. XX ст. прибуток в основному розглядався як стимул розвитку підприємства, стимул підвищення ефективності виробництва промислових підприємств.

З розвитком ринкових відносин прибуток стали розглядати як складову ефективності підприємств різних галузей діяльності (банки, страхові компанії, торговельні підприємства тощо), актуалізуються проблеми відображення прибутку в податкових розрахунках та бухгалтерському обліку. Слід відмітити, що дані проблеми не втратили актуальності і сьогодні, крім того, можна прослідкувати, що проблеми стосовно розподілу та використання прибутку існували як в 60-ті рр. XX ст., так існують і на сьогодні.

В Україні основна частина дисертацій захищена за спеціальністю 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" (08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит"). Крім бухгалтерського обліку в Україні захищено 7 дисертацій за спеціальністю 08.00.01 "Економічна теорія" та 5 дисертацій за спеціальністю 08.00.10 "Фінанси, грошовий обіг та кредит" – всі дисертації захищалися для здобуття наукового ступеня кандидат економічних наук.

Систематизуємо в таблиці 4 за роками та тематикою дисертації, захищені в Україні за спеціальністю 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" (08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит").

Таблиця 4. Тематика дисертацій за напрямом “прибуток (фінансові результати)”, захищених в Україні за спеціальністю 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” (08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”)

Рік	ПІБ вченого	Науковий ступінь	Назва	Предмет дослідження	Об'єкт дослідження
2001	Шара Є.Ю.	К.е.н.	Фінансовий облік та аналіз результатів діяльності промислових підприємств	Методологічні засади визнання, оцінки і відображення в обліку і фінансовій звітності результатів діяльності підприємства та методи факторного аналізу фінансових результатів у розрізі формуючих чинників та моделювання шляхів поліпшення цих результатів	Процес формування фінансового результату діяльності підприємства у звітному періоді та зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на його рівень і динаміку та його основних складників доходів і витрат
2002	Лебедзевич Я.В.	К.е.н.	Фінансові результати та їх контроль в системі бухгалтерського обліку: методологія та практика	Сукупність теоретичних, методологічних та практичних питань, пов'язаних з обліком і контролем фінансових результатів діяльності	Процес організації бухгалтерського обліку та методика визначення фінансових результатів діяльності на молокозаводах Житомирської області
2002	Некрасова Н.І.	К.е.н.	Облік та аналіз дохід, витрат і прибутку банку	Методологія та зміст обліку, аналізу і прогнозування доходів, витрат і прибутку комерційного банку	Фінансові результати діяльності комерційних банків України
2003	Дергільова Г.С.	К.е.н.	Облік і аналіз прибутку підприємств громадського харчування	Теоретичні положення та діюча практика обліку й аналізу фінансового результату підприємств громадського харчування	Фінансовий механізм виробничої та торговельної діяльності підприємств громадського харчування
2003	Перезовова І.В.	К.е.н.	Облік і аналіз фінансових результатів підприємства газотранспортного комплексу України	Теоретико-методологічні та методичні аспекти оцінки, обліку й аналізу фінансових результатів діяльності підприємств	Обліково-аналітична діяльність підприємств газотранспортного комплексу
2003	Проданчук М.А.	К.е.н.	Облік і контроль результатів операційної діяльності сільськогосподарських формувань	Методологічні засади, методика та організація обліку і контролю фінансових результатів операційної діяльності сільськогосподарських підприємств	Облікові процедури відображення господарських операцій, пов'язаних із визначенням результатів операційної діяльності, та методика проведення внутрішнього контролю на прикладі сільськогосподарських формувань Чернівецької області
2004	Гарашенко О.В.	К.е.н.	Облік і аналіз формування фінансових результатів та розподілу прибутку	Обліково-аналітичні процеси формування фінансових результатів та використання прибутку	Фінансово-господарська діяльність ЗАТ компанії “Райз”
2004	Курило Г.М.	К.е.н.	Облік і аудит фінансових результатів діяльності промислових підприємств	Організація та методологія обліку і аудиту фінансових результатів діяльності, шляхи їх вдосконалення	Процеси бухгалтерського обліку і аудиту фінансових результатів діяльності промислових підприємств України
2004	Будько О.В.	К.е.н.	Облік і аналіз фінансових результатів підприємств чорної металургії	Удосконалення обліку та аналізу фінансових результатів із застосуванням комп'ютерних технологій	Обліково-аналітичний процес формування фінансових результатів господарської діяльності підприємств чорної металургії, яка характеризується складністю технологічного процесу, низкою організаційних і економічних проблем, зумовлених залежністю від сировинних ресурсів, зростанням цін на паливно-енергетичні ресурси та транспортні послуги, прямою залежністю від стану машинобудівної галузі
2005	Єремян О.М.	К.е.н.	Організація і методологія обліку і аналізу фінансових результатів (на прикладі консервного виробництва України)	Методологічні та методичні аспекти обліку і аналізу фінансових результатів діяльності підприємств	Фінансово-господарська діяльність підприємств консервного виробництва
2005	Токарева Т.О.	К.е.н.	Методика і організація обліку та аналізу фінансових результатів на малих підприємствах	Методика й організація бухгалтерського обліку й аналізу фінансових результатів діяльності на малих підприємствах України	Фінансово-господарська діяльність малих підприємств України
2005	Ямборко Г.А.	К.е.н.	Організація і методика обліку фінансових результатів підприємницької діяльності	Методика та організація обліку й відображення у звітності витрат, доходів, фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності	Витрати, доходи, фінансові результати суб'єктів підприємницької діяльності
2007	Ломонос-Чанселіані М.В.	К.е.н.	Облік і контроль доходів і результатів діяльності підприємств харчової промисловості	Сукупність теоретичних, методичних і практичних питань обліку та контролю доходів і результатів діяльності підприємств	Аспекти організації та методики обліку і контролю доходів і результатів діяльності підприємств хлібопекарської та молочної промисловості
2008	Уткіна Н.В.	К.е.н.	Облік і контроль фінансових результатів діяльності підприємств	Комплекс теоретичних і прикладних питань обліку, звітності та контролю фінансових результатів підприємств пивоварної галузі	Облік, звітність і контроль фінансових результатів діяльності підприємств пивоварної галузі України
2009	Прохар Н.В.	К.е.н.	Облік і контроль фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях	Сукупність теоретичних, методичних і практичних питань обліку й контролю фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях	Процес бухгалтерського обліку й контролю фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях України

Як видно з таблиці 4, майже всі кандидатські дисертації стосувалися організації бухгалтерського обліку, аналізу та контролю фінансових результатів підприємств, особливостей їх формування та розподілу. Предметом дослідження в захищених дисертаціях виступали 3 основні складові: методика бухгалтерського обліку фінансових результатів, теоретичні аспекти бухгалтерського обліку фінансових результатів та удосконалення бухгалтерського обліку фінансових результатів.

Якщо ж розглядати об'єкти, то з 15 дисертацій в 3-х дисертаціях об'єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність підприємств. Крім фінансово-господарської діяльності основним об'єктом є процес бухгалтерського обліку фінансових результатів діяльності підприємства. Проте, незважаючи на перелічені об'єкти та предмети досліджень, науковцями отримано результати від проведених дисертаційних досліджень, які наведені в таблиці 5 та згруповані за їх характером та змістом: на результати теоретичного та практичного характеру.

Таблиця 5. Новизна одержаних результатів дисертаційних робіт, захищених в Україні за напрямом "прибуток (фінансові результати)"

№ з/п	Напрями наукової новизни	ПІБ вченого, рік захисту
Теоретичний характер		
1.	Удосконалення сутності прибутку як облікової та економічної категорії	Шара Є.Ю. (2001 р.), Лебедзевич Я.В. (2002 р.), Перезовова І.В. (2003 р.), Дергільова Г.С. (2003 р.), Будько О.В. (2004 р.), Токарева Т.О. (2005 р.), Прохар Н.В. (2009 р.)
2.	Гармонізація бухгалтерського обліку та податкових розрахунків в частині розрахунку прибутку до оподаткування	Перезовова І.В. (2003 р.), Проданчук М.А. (2003 р.), Будько О.В. (2004 р.), Ямборко Г.А. (2005 р.), Ломонос-Чанкеліані М.В. (2007 р.)
3.	Узагальнення і систематизація історичного досвіду обліку доходів і фінансових результатів діяльності	Лебедзевич Я.В. (2002 р.)
4.	Розробка принципів інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів	Шара Є.Ю. (2001 р.)
5.	Поглиблення теоретичних засад системи управління прибутком, визначення основних етапів процесу її розробки	Дергільова Г.С. (2003 р.)
6.	Удосконалення класифікації фінансових результатів	Гаращенко О.В. (2004 р.), Прохар Н.В. (2009 р.)
7.	Удосконалення концепції обліку фінансових результатів підприємства	Будько О.В. (2004 р.)
8.	Удосконалення організації бухгалтерського обліку фінансових результатів	Прохар Н.В. (2009 р.)
Практичний характер		
9.	Удосконалення методики бухгалтерського обліку формування та використання прибутку	Лебедзевич Я.В. (2002 р.), Перезовова І.В. (2003 р.), Проданчук М.А. (2003 р.), Єремян О.Н. (2005 р.), Ямборко Г.А. (2005 р.), Токарева Т.О. (2005 р.), Прохар Н.В. (2009 р.)
10.	Удосконалення методики бухгалтерського обліку фінансових результатів в умовах комп'ютеризованих технологій	Лебедзевич Я.В. (2002 р.), Некрасова Н.І. (2002 р.), Дергільова Г.С. (2003 р.), Курило Г.М. (2004 р.), Ломонос-Чанкеліані М.В. (2007 р.), Прохар Н.В. (2009 р.)
11.	Розробка елементів облікової політики підприємства в частині нарахування та використання прибутку	Лебедзевич Я.В. (2002 р.)
12.	Удосконалення методики економічного аналізу нарахування та використання прибутку підприємств	Шара Є.Ю. (2001 р.), Некрасова Н.І. (2002 р.), Дергільова Г.С. (2003 р.), Перезовова І.В. (2003 р.), Будько О.В. (2004 р.), Токарева Т.О. (2005 р.), Ломонос-Чанкеліані М.В. (2007 р.)
13.	Удосконалення методики контролю за нарахуванням та використанням прибутку підприємств	Лебедзевич Я.В. (2002 р.), Проданчук М.А. (2003 р.), Токарева Т.О. (2005 р.), Ломонос-Чанкеліані М.В. (2007 р.), Уткіна Н.В. (2008 р.), Прохар Н.В. (2009 р.)
14.	Удосконалення процесу управління в умовах автоматизації	Дергільова Г.С. (2003 р.)
15.	Удосконалення форм реєстрів бухгалтерського обліку	Уткіна Н.В. (2008 р.)
16.	Удосконалення форм фінансової звітності підприємств	Перезовова І.В. (2003 р.), Єремян О.Н. (2005 р.), Ямборко Г.А. (2005 р.), Прохар Н.В. (2009 р.)
17.	Удосконалення форм внутрішньої звітності підприємства	Курило Г.М. (2004 р.)

На основі даних, наведених в таблиці 5 визначимо основні напрями проведених досліджень науковцями:

- удосконалення трактування категорії "прибуток";
- удосконалення методики бухгалтерського обліку фінансових результатів;
- гармонізація податкових розрахунків та бухгалтерського обліку;
- удосконалення методики економічного аналізу та контролю за визначенням прибутку;
- удосконалення форм фінансової звітності тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

З метою систематизації результатів дисертаційних робіт, проведено аналіз захищених дисертацій, в темі яких зазначено об'єкт "прибуток (фінансові результати)" або "податок на прибуток". В ході опрацювання інформаційної бази національних бібліотек України, Російської Федерації та Республіки Білорусь встановлено, що за напрямом "податок на прибуток" в Україні захищено 7 дисертацій (в т.ч. 2 за спеціальністю "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит"), в Російській Федерації – 38 (в т.ч. 15 за

спеціальністю "Бухгалтерський облік, статистика"), а в Республіці Білорусь не захищено жодної дисертації.

Дисертації захищені в Україні за спеціальністю "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" за напрямом "податок на прибуток", розкривають лише окремі моменти бухгалтерського обліку податку на прибуток, а основну увагу науковцями зосереджено на проблемах удосконалення фінансової та податкової звітності підприємств, особливостях та порядку формування облікової політики щодо податкового обліку та удосконалення методики визначення оподаткованого прибутку в бухгалтерському обліку та методики контролю перевірки правильності його визначення.

Більшість дисертацій в Україні захищено за спеціальністю "Фінанси, грошовий обіг та кредит", що говорить про те, що прибуток розглядають як фінансову категорію. Вважаємо, за доцільне приділити більше уваги особливостям відображення податку на прибуток в бухгалтерському обліку, шляхом виявлення та вирішення проблем щодо такого відображення та використання досвіду інших країн світу.

В ході аналізу дисертаційних робіт за напрямом "прибуток" виявлено, що в Україні захищено 51 дисертацію, в Російській Федерації – 129, а в Республіці Білорусь – 20, з них з бухгалтерського обліку захищено 15, 7 та 1 дисертацію відповідно. Систематизувавши захищені дисертації за періодами, встановлено, що найбільша їх кількість припадає на 2000-ні роки, що пов'язано з появою нових підходів до ролі прибутку в діяльності підприємства та господарства країни в цілому, оскільки в 60-70 рр. XX ст. прибуток в основному розглядався як стимул розвитку підприємства, стимул підвищення ефективності виробництва саме промислових підприємств, а, починаючи з 80-х рр. XX ст., прибуток стали розглядати як складову ефективності підприємств різних галузей діяльності, актуалізуються проблеми визначення прибутку до оподаткування.

Проаналізувавши дисертації, захищені з бухгалтерського обліку за напрямом "прибуток", встановлено, що в них переважно піднімалися питання гармонізації податкових розрахунків та бухгалтерського обліку, удосконалювалося тлумачення категорії "прибуток", удосконалювалася моторика бухгалтерського обліку та аналізу визначення фінансових результатів за умовах комп'ютеризації.

Список використаної літератури:

1. *Воскобійник Ю.С.* Облікове забезпечення оподаткування прибутку підприємств: автореф. на здобуття наук. ступеня канд.екон.наук: спец. 08.00.09 – "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" / Ю.С. Воскобійник. – К., 2007. – 19 с. 2. *Мельничук О.В.* Облік оподаткування прибутку переробних підприємств: автореф. на здобуття наук.

ступеня канд.екон.наук: спец. 08.06.04. – "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / О.В. Мельничук. – К., 2006. – 17 с. 3. *Орловський Д.Л.* Моделі, методи та інформаційні технології ситуаційного управління прибутком підприємства: автореф. на здобуття наук. ступеня канд.техн.наук: спец. 05.13.06 – "Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології" / Д.Л. Орловський. – Х., 2005. – 20 с. 4. Результат пошуку у фонді електронних документів [Електронний ресурс] Національна бібліотека України Імені В.І. Вернадського – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/\[in=_scripts/ep.in\]](http://www.nbuv.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/[in=_scripts/ep.in]). 5. Электронная библиотека диссертаций [Електронний ресурс] Российская государственная библиотека – Режим доступу: <http://sigla.rsl.ru/table.jsp?f=1016&t=2&v0=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B1%D1%8B%D0%BB%D1%8C&f=1003&t=1&v1=&f=4&t=2&v2=&f=21&t=3&v3=&f=1016&t=3&v4=&f=1016&t=3&v5=&tr=Cyr-Common&cc=c3&s=2&ce=>. 6. Электронный каталог. Авторефераты диссертаций и диссертации [Електронний ресурс] Национальная библиотека Беларуси – Режим доступу: <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/resources/anothersearch?searchType=referat&lang=ru&classId=1ADB1331962641B69271A66F35E72D10&submitR=reset>.

КУЧЕР Світлана Вікторівна – аспірант бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

– проблеми оподаткування прибутку підприємств та визначення податку на прибуток